

«Дві цегли»

Кость Сроковський

В началі були лемури, відтак був Адам і Єва і т. д., і т. д.

Потім був Іван Воробець, що мав чотири гони поля, хату, пару коней, корову, поросся і двоє дітей: сина і дочку.

Щоби прибільшити робочий інвентар, задумав Іван мерщій оженити сина та віддати дочку.

Якийсь час він сварився то з зятем, то з невісткою, відтак вони поштуркували його, а нарешті він побачив, що пес Hercules... [1]. Поділив, отже, майно, вліз за піч та чекав смерті.

Вона прийшла.

На місці старого ґазди настали два молоді. На місці старої хати станули дві нові. В нових хатах — нові печі. Оба ґазди прирадили вибудувати їх із цегол. Тому привезли шістдесят штук отсього матеріалу. Не довго числячи, пересвідчилися, що на кожного випадає тридцять цегол.

Один із них був роботящий і тому мав більше вільного часу. Він скорше забрався ладити піч.

Але зле обчислився. Бракувало двох цегол, щоби піч була готова.

Зажурений оглядався докола і побачив шваґрів червоний стіс.

Оглянувся ще раз, сплюнув, підійшов до своєї печі і ще раз пересвідчився, що бракує двох цегол. Знов підійшов до цегол, оглянув їх, пішов знов до печі, від печі до цегол, а коли вже втретє пускався на ту дорогу, станув серед подвір'я, сплюнув, почухався за вухом, ще раз оглянувся докола, знов сплюнув, відтак облизався і скоро пішов до цегол.

Узяв дві цеглини та й ішов поволі, спокійно, задуманий.

Із стодоли вийшов швагер. Він зробив півтретя кроку і станув саме на тім місці, що на ньому перед хвилиною надумувався його сусід. Він поглянув на свій стіс, відтак на цегли, що червоніли в руках швагра, побілів, затрясся, підніс із землі дрючок, захопив його обіруч, сапнув із повної груді, як рубач, і вдарив ним швагра в голову.

Сей глухо застогнав і впав. Ухами і очима полилася кров.

Убійник кинув дрючок і сказав спокійним голосом: "А то псякров злодій". Сильним рухом руки відіпхнув поваленого, обережно підніс свої цегли, заніс їх на стіс і вернув до стодоли.

Ударений друком лежав у калабані крові.

Люди зачали збігатися. "Забив, забив!"

Через малу хвилину купка, що обступила тіло вдареного, геть побільшала; ті, що прийшли пізніше, чули вже лише: "Ударив по голові і забив! Уже навіть ногою не кивне!"

Внедовзі купка поменшала, громада почала розходитися.

Домашні занесли "убитого" до хати і положили під нову піч, що їй бракувало лише двох цегол.

Зимна вода, що нею обляли удареного, зробила своє. Судорожно покорчені руки хапали щось у повітрі. З ух плила кров, тільки все чорніша і густіша.

— Е! він ще живе! — промовила жінка таким голосом, що в ньому чути було не то жаль, не то докір,— вона збиралася вже голосити по покійнику.

Розбиту голову обложили йому мокрими шматами, а самі поклалися спати.

Другого ранку пересвідчилися, що "хорий" справді не живе.

— Отто, вже убитий, вже не жие! — говорили собі в хаті з відтінком якоїсь пільги.

Убійник кури́в цигаро́ і сиді́в на плоті́. Прохожі́ здоровкали́ся з ним, і він здоровка́вся з прохожими́. Ніхто́ не пита́в ні про що́, ко́ждий спі́шив до своєї́ роботи́.

На доро́зі явили́ся два жа́ндарми. Їх ко́гутяче пі́р'я та лиску́чі ба́гнети прина́дили товпу́ сі́льської гу́лящої ді́твори.

Жа́ндарми йшли́ просто́ до ха́ти уби́того. Оди́н із них за́питав уби́тника, що́ все ще́ сиді́в на плоті́:

— А де́ ж той, що́ забив?

— Я не́ знаю! — відпові́в за́питаний. Дру́гий жа́ндарм за́питав:

— А де́ ж сей, що́ вдарив?

— Ну, то́ се я! — бу́ла відпові́дь.

— Отже́ ж то́ ти забив?

— Я?

— Ну, а́ хто ж? Пре́ці не я! Ти бив, ти забив!

— Я не́ бив — я йно́ раз уда́рив, бі́гме! От кум Петро́ бачили.

— Ну і́ що́ з того́, що́ раз? Раз, але́ добре! Хо́ди сюди́!

— То́ я його́ забив? — пита́в він не́ то са́м себе́, не́ то жа́ндарми́в, зля́зючи з плота́ та підхо́дячи до них.

— Так, не́боже, підеш́ із на́ми до су́ду!

Уби́тникові́ за́ложено на ру́ки кайда́ни. Здава́лося, він не́мов зо́всім не́ чув і не́ бачив тих ла́нцюжкі́в. Стоя́в тихо́, меланхо́лійно та шепта́в ле́две чу́тно: "Неща́сте, неща́сте!"

В ті́й хвилі́ з ха́ти ви́йшла жі́нка уби́того. В ру́ках двига́ла це́брик з ко́рмом для сви́ней.

Коли́ побачи́ла жа́ндарми́в і ско́ваного брата́, кину́ла це́брик і хви́лю стоя́ла не́рухо́мо. На́раз за́ломила ру́ки і стра́шним яки́мсь не́людьськи́м

голосом зачала плакати за чоловіком і кидатись на убійника, що стояв недалеко.

Він попросив, щоб йому дозволили ввійти в хату. Жандарми дозволили. Убійник увійшов, укляк при тілі вбитого і молився довгу хвилю, не обтираючи сліз, що густо пилили йому по лиці.

Вийшов. Йому наклали шапку на голову і посадили на віз.

До громади дітей прилучилися вже сусіди та поважні ґазди.

Кождому крутилися сльози в очах. Кождий щиро жалувал за вбитим. Був се добрий приятель, зичливий, тверезий, роботящий чоловік.

— Тому, що його тепер везуть,— шибениці мало,— говорили собі всі голосно и тихо та громадою тиснулися в хату, щоби за небіжчика відмовити молитву...

В началі були лемури і т. д., і т. д.

Острів. Липень 1898

Примітки

[1] Ні Геркулес... {лат.}.— Ред.